

**SALG OG BYTTE AF BEVARINGSVÆRDIGE
PLANTER I DE BALTISKE
LANDE OG DANMARK**
HVOR STÅR FRØSAMLERNE OG HVOR VIL VI HEN?

INDHOLD

1. Introduktion
2. Hvordan blev EU's frølovgivning til?
3. EU-frølovgivning i Danmark og de baltiske lande
4. Bytte og salg af frø i Danmark, Estland, Litauen og Letland
5. Praktiske aspekter af dansk frølovgivning
6. Handel og udveksling af frø i fremtiden
7. Bilag 1: Regulerede grøntsager pr. 21. december 2015
8. Ordliste

En 'Growing Seed Savers project' publikation
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)
Denne publikation* er udarbejdet af „Gamtinės žemdirbystės institutas” i februar 2020
som en del af projektet “Growing seed savers: Baltic-Nordic Seed Savers' Education
Innovation”, støttet af Nordisk Ministerråds program NORDPLUS.

*Oplysninger om frølovgivning i denne brochure bygger udelukkende på forfatterens opfattelse
og er ikke udtryk for officielle holdninger. For udtømmende beskrivelser af lovgivningen henviser
vi til de relevante lovtekster.

1 INTRODUKTION

Mennesker har byttet frø, siden vi begyndte at dyrke landbrug. Frø er lige så grundlæggende som luft, vand og mad. At kunne få fat på, dyrke og dele frø med hinanden burde derfor være en menneskeret. Den genetiske mangfoldighed i vores dyrkede planter, der giver sig udtryk i de mange forskellige **sorter** og en bred vifte af egenskaber, er et resultat af, hvad mennesker i fællesskab har udviklet. Frø har rejst med os fra sted til sted, over kontinenter og gennem generationer. Vores afgrøder har tilpasset sig skiftende forhold på forskellige dyrkningssteder og efterhånden udviklet en rig **agrobiodiversitet**. Vi var aldrig nået så langt, hvis vi ikke havde kunnet udveksle frø.

I modsætning til denne mangfoldighed har vi i nyere tid oplevet, at en lille gruppe af genetisk smalle men højtstående sorter er blevet, hvad vi anser for det normale. Disse få, kommercielle plantesorter, der samtidig dyrkes i monokultur, er afhængige af kunstgødning og sprøjtemidler for at give et godt udbytte. De få og smalle sorter har skubbet den store mangfoldighed af dyrkede arter og sorter i baggrunden og gjort dyrkningssystemerne mere sårbare. Et landbrug baseret på monokultur og lille genetisk variation er det modsatte af naturlige økosystemer og er uholdbart på længere sigt.

I naturen er mangfoldighed det almindelige - det er nøglen til at kunne tilpasse sig under skiftende forhold som dem, vi står over for nu. Vi oplever store udfordringer både fra klimaændringer og fra konsekvenserne af det intensive landbrug som forurening af grundvandet, insektdød og pesticid-resistens. Derfor er mangfoldigheden i de afgrøder, vi har arvet gennem generationer, nøglen til bæredygtighed og fødevarer sikkerhed i fremtiden. Det gælder både en mangfoldighed i form af mange forskellige plantearter og genetisk mangfoldighed i den enkelte plantesort. Dette står i modsætning til den genetiske snæverhed, der er i de få kommercielle sorter, der dyrkes idag - en arvelig ensartethed, der trues af klimaets og skadevoldernes konstante udvikling.

Men arvesorterne er langt mere end bæredygtighed og fødevarer sikkerhed, for de har også historisk, kulinarisk og kulturel betydning. Derfor er det vigtigt at beskytte en mangfoldig plantearv.

Desværre har det ikke stået øverst på dagsordenen, når EU's frøpolitik skulle forhandles. Den prioriterer de få, kommercielle afgrøder og har indsnævret handel med frø til de sorter, der er registreret på EU's eller nationale sortslister. Nogle gamle kultursorter, især **landracer og sorter**, der er udviklet og nedarvet i en familie, er ligefrem kommet på den forkerte side af loven, fordi genetisk ensartethed er blevet et krav, hvis sorten skal kunne registreres, og det kan mange af de gamle sorter ikke opfylde. Derfor kan de ikke registreres i EU som lovlige sorter.

Mange af de sorter, havebrugere i hele Europa har dyrket i flere årtier, er desuden tidligt forædlede sorter fra de store frøfirmaer, der er en del af landenes erhvervs- og kulturhistorie. I Danmark kender de fleste navne som Ohlsens Enke (grundlagt 1804, ført videre af J.E. Ohlsens enke fra 1862) og L. Dæhnfeldt (grundlagt 1850). Sorter af køkkenurter herfra efter 1900 har i de fleste tilfælde været særegne, ensartede og stabile - men forædlerne har dengang prioriteret egenskaber som smag og en langvarig høstperiode frem for højt udbytte på kort tid, som kræves af moderne sorter. EU-reglerne giver mulighed for en særlig registrering af bevaringsværdige sorter som disse i mindre omfang som **bevaringssorter** eller **hobbysorter**, men kravene til og prisen på registrering af disse gamle sorter varierer meget mellem EU-landene. Også på den måde har EU's frølovgivning medvirket til at forværre mulighederne for at dyrke en rig agrobiodiversitet og bevare vores gamle kultursorter.

Der er dog forskel på, hvordan EU-lovgivningen på sortsområdet bliver fortolket og brugt i forskellige lande. I nogle EU-lande er udveksling af frø fra ikke-registrerede sorter forbudt, mens andre har gunstigere regler for f.eks. frøsamlere, der gør det muligt at bytte eller sælge frø til ikke-kommerciel brug (f.eks. i Danmark). Dette er opnået gennem mange års dedikeret arbejde fra frøsamlerorganisationer (blandt andet Foreningen Frøsamlerne) og kunne være en vej for andre lande at følge for at bevare mangfoldigheden i afgrøder.

For danske organisationer, der arbejder med bevaring af gamle kultursorter, er de baltiske lande især interessante. På trods af medlemskabet i EU er det intensive, monokulturprægede landbrug endnu ikke så udbredt i disse lande, som derfor udgør et af de sidste og største europæiske "reservater" for den gamle dyrkede biodiversitet. Der er heldigvis lokale kræfter i de baltiske lande, der er bevidste om denne dyrebare ressource, og det er en af de vigtige grunde til Frøsamlernes interesse i det baltisk-danske projekt "Growing Seed Savers".

Hvis man som frøsamler eller frøsamlerorganisation vil være med til at vende udviklingen mod større agrobiodiversitet, er det vigtigt at få en grundlæggende forståelse af frølovgivningen fra et praktisk perspektiv. På den måde er man som frøsamlerorganisation bedre udstyret til at handle. I det følgende præsenterer vi et overblik over EU-frølovgivningen, hvilke muligheder og begrænsninger den giver, og hvordan disse forvaltes i Danmark og de baltiske lande. Vores håb er, at frøsamlere i flere lande vil gå i dialog med deres myndigheder om en mere diversitetsvenlig lovgivning. Denne folder er derimod ikke tænkt som en dybdegående indføring i lovgivningen og dens implementering. En ordliste over vigtige begreber (med kursiv og fed skrift første gang, de optræder i i teksten) findes sidst i folderen.

Publikationen er en del af det baltisk-danske initiativ mellem frøsamlerforeninger i de fire lande: "Growing seed savers" (NPAD2018/10122).

Et baltisk-dansk initiativ

De fire frøsamlerorganisationer i Estland, Letland, Litauen og Danmark har lanceret et internationalt projekt: "Growing Seed Savers: Baltic-Nordic Seed Savers' Education Innovation". Projektet har til formål at skabe et netværk, der støtter bevaring af gamle sorter og hjælper de avlere, der dyrker dem. Det skal desuden dele den viden, som Foreningen Frøsamlerne i Danmark har opbygget om agrobiodiversitet, frøsamling og frølovgivning gennem flere årtier, og samtidig styrke den voksende baltiske interesse for disse spørgsmål. De fire organisationer kombinerer de bedste innovative metoder, som hver især har udviklet, til at skabe interaktive kurser og workshops, der også inddrager nationale og lokale myndigheder, som arbejder med frølovgivning. Læs mere på: <https://growingseedsavers.org/>

2 HVORDAN BLEV EU'S FRØLOVGIVNING TIL?

For at forstå, hvorfor EU's frølovgivning er udformet som den er, vil vi begynde med at se på, hvordan landbruget har udviklet sig i Europa i det 20. og 21. århundrede. Under Første Verdenskrig var der mangel på fødevarer i mange lande, både blandt dem der deltog i krigen og blandt dem, der ikke gjorde. Det skyldtes, at der dels var behov for at brødføde en stigende bybefolkning og dels et stort antal soldater. Samtidig oplevede man i de fleste lande tab af arbejdskraft i fødevarerproduktionen, fordi mange mænd drog i krig og en uhyggeligt stor del af dem aldrig vendte tilbage. Derfor var det oplagt for regeringerne i de europæiske lande at øge landbrugssektorens produktivitet. Den stigende indsigt i genetik førte til mere forfinet teknik til at udvikle rene, ensartede sorter med høj spiringsevne, og kvalitetssikring af frø blev et krav i flere lande for at sikre fødevarerforsyningen.

Efter Anden Verdenskrig begyndte "Den Grønne Revolution". Landbrugssektoren blev i stigende grad mekaniseret i 1950'erne og 1960'erne i et forsøg på yderligere at øge fødevarerproduktionen. Brugen af fossile brændstoffer og mekanisering steg, og gennem raffinering af landbrugsmetoder og avl kunne man opnå stadigt højere udbytter. Det blev lettere at producere flere fødevarer med stadigt færre mennesker i landbrugssektoren. Med dette fulgte også en øget brug af kunstgødning og pesticider, og dermed fremmede man de afgrøder, der giver et godt udbytte, når man bruger disse hjælpestoffer. Det førte til en yderligere standardisering og indsnævring af sortsudbudet. Selv om dette er blevet en effektiv måde at dyrke basisfødevarer på i Europa, har den allerede vist sig sårbar, og som tidligere nævnt er den på længere sigt ikke bæredygtig.

Standardiseringen af frø har påvirket EU's frølovgivning, der er rettet mod store, kommercielle brugere. De foretrækker ensartede sorter, som sikrer dem et højt og forudsigeligt udbytte under de forhold, der er beskrevet ovenfor. Derfor har EU indført registreringskriterier for frø: DUS (Distinctive (karakteristisk), Uniform (ensartet), Stable (stabil)). Men DUS-kriterierne har også indflydelse på mindre jordbrugere, hobbygartnere og frøsamlere, og den virker negativt på bevaring af agrobiodiversitet og gamle kulturplanter. Selv om kulturvarssorterne har mange kvaliteter - for eksempel god smag, højt næringsindhold og gode tilpasningsegenskaber - er de ikke ensartede, de kan give dårligt eller ujævnt udbytte under kommercielle dyrkningsforhold, og produkterne er måske ikke egnede til at transportere langt og ligge længe på en hyld i supermarkedet. Derfor kan de sjældent opfylde de standardiserede sortskriterier (DUS) og kan derfor ikke registreres på EU's sortslister. Frø af sorter, der ikke er registreret på den danske eller EU's sortslister, kan som udgangspunkt hverken handles eller udveksles på andre måder. Derfor er kulturvarssorterne blevet svære at bruge og bevare.

3 EU-FRØLOVGIVNING I DANMARK OG DE BALTISKE LANDE

EU's frølovgivning omfatter 11 direktiver, som regelmæssigt fornyes. EU-direktiverne (i modsætning til EU's forordninger, der er bindende for alle medlemslande) fastsætter de vigtigste mål, som medlemsstaterne skal nå med deres lovgivning, uden dog fuldstændigt at diktere midlerne til at opfylde disse mål. Der er således en vis grad af frihed for medlemsstaterne med hensyn til, hvordan disse love skal udarbejdes og gennemføres, så længe målene i direktiverne nås eller ikke undermineres.

EU's lovgivning om **salg af planteformeringsmateriale** (frø, rod- og stængelknolde, stiklinger mm) fastsætter regler for, hvilken type frø der kan markedsføres af hvem og under hvilke betingelser, og hvilke krav der er til forskellige afgrøder. De seneste EU frødirektiver definerer dette som "salg, udbud til salg og enhver overdragelse, levering eller overførsel med henblik på kommerciel udnyttelse af frø til tredjepart". Dette bliver sommetider fortolket som, at salg af frø til ikke-kommercielle slutbrugere (som f.eks. private havefolk) ikke udgør kommercielt salg og derfor ikke skal overholde alle de samme krav. Det fortolkes imidlertid forskelligt af forskellige landes regeringer.

Siden 2009 har EU-lovgivningen også gjort det muligt at registrere de såkaldte bevaringssorter og hobby sorter, som ikke anses for at være interessante i en kommerciel produktion. Dette er lokale sorter, der er truet af genetisk erosion, og som derfor har behov for bevaring in situ (on farm). De kan opformeres og sælges, hvis de opfylder noget lettere kriterier for sortsregistrering end andre sorter. Reglerne for registrering af disse bevaringssorter varierer dog meget, som tidligere nævnt, mellem de forskellige EU lande - og udgør i nogle lande en væsentlig barriere mod overhovedet at få registreret disse gamle sorter.

Siden de baltiske lande kom med i EU i 2004, er EU's frødirektiver blevet implementeret ret strikt i disse lande, hvilket ikke har givet mulighed for udveksling af uregistrerede sorter. I Letland og Litauen er der dog sket ændringer i henholdsvis 2013 og 2019, som har givet frøsamlerorganisationerne lidt mere frihed til at bytte frø og dermed skabe mulighed for bevaring af kulturvarssorter og afgrødediversitet. I Estland har frøsamlerorganisationen i 2019 været i dialog med myndighederne om at ændre implementeringen af loven, så den blev mere imødekommende i forhold til salg og bytte af frø fra uregistrerede sorter. I Danmark har udveksling af frø blandt frøsamlere længe været tolereret af myndighederne, og i 2015 blev handel og bytte legaliseret. Mens udveksling af frø er begrænset til grøntsagsafgrøder i Litauen og Letland, gælder den lempelige lovgivning i Danmark også markafgrøder. Andre europæiske lande har forskellige love om udveksling af frø og fortolkninger af dem. Man kan henvende sig til landenes frøsamlerorganisationer for mere information.

4

BYTTE OG SALG AF FRØ I DANMARK, ESTLAND, LITAUEN OG LETLAND

For frøsamlerorganisationerne er de mest kontroversielle punkter i EU-lovgivningen udveksling og salg af frø fra bevaringsværdige kulturplanter. Disse planter er i reglen ikke registreret og ofte heller ikke mulige at registrere, da de ikke lever op til selv de mere lempelige DUS-kriterierne, som tidligere beskrevet. Direktiverne om udveksling og salg af frø fra ikke-registrerede sorter har som udgangspunkt ens virkning for hele EU, men lovgivningen tolkes ikke ens i national frølovgivning og gennemføres heller ikke ens af myndighederne i forskellige lande.

I tabellen nedenfor kan man se, hvor forskelligt de fire landes regeringer - i Danmark (DK), Estland (EE), Litauen (LT) og Letland (LV) - besvarer seks centrale spørgsmål for frøsamlerorganisationerne om udveksling og handel med ikke-registrerede frø (frø, der ikke står på EU's liste eller tilsvarende nationale lister). I Som man kan se, er der bemærkelsesværdige forskelle mellem de fire lande: Salg af frø er ikke tilladt i Estland og Litauen, mens det er tilladt i Danmark og Letland. Udveksling af frø er tilladt i Litauen og Danmark, mens det ikke er tilladt i Estland. I Letland er området ikke klart defineret.

Spørgsmål:	DK	EE	LT	LV
Udveksling af frø				
Er det tilladt at udveksle frø fra uregistrerede sorter?	JA. Alle kan frit udveksle frø til ikke-kommerciel brug**	NEJ. Udveksling af frø, hvad enten det er gratis eller inkluderer en afgift, anses for salg. Og ikke-registrerede frø må ikke sælges.	JA. Fra januar 2019 er det tilladt for grøntsagsfrø*, hvis frøsamleren er registreret og opfylder visse betingelser. Der må ikke være penge involveret i udveksling af frø.	Tvetydig. Bytte af frø mellem gartnere har været tilladt, men der står intet om det i loven.
Hvilke frø? På hvilke betingelser?	Frø der ikke er til kommerciel brug**	-	Kun grøntsagsfrø*. Frøsamlere skal registrere sig hos myndighederne hvert år og angive hvilke planter (slægt, art og sort) og hvilke mængder, der udbydes. Den tilladte mængde er begrænset, og pakkerne skal mærkes med "til frøbytte".	-

Spørgsmål:	DK	EE	LT	LV
Handel med frø				
Er det tilladt at sælge frø fra uregistrerede sorter?	JA. Alle kan sælge frø til ikke-kommerciel brug **. Der er en undtagelse for videnskabelig afprøvning af frø til kommerciel brug.	NO	NO	JA. Kun grøntsagsfrø*
Hvilke frø? Hvem kan sælge dem?	Frø der ikke er til kommerciel brug.** Alle kan sælge.			Frøsamlere eller andre, der har samlinger af frø, kan sælge fra deres personlige samling af grøntsagsfrø*.
På hvilke betingelser?	Ingen begrænsning i mængde.			Kun frøsamlere der har registreret sig i "Collectors' Register". Her skal angives udbyderens navn, årstal, hvilke planter (slægt, art og det uofficielle sortsnavn) og hvilke mængder, der udbydes. Pakkerne skal mærkes med "collector's variety".
Er der nogen yderligere krav?	De gælder i alle lande, at man har pligt til at sikre sig, at plantematerialet er sundt, så man ikke spreder sygdomme og skadedyr.			

Tabel 1: Sammenligning af, hvordan EU's frølovgivning udmøntes i Danmark (DK), Estland (EE), Litauen (LT) og Letland (LV)

*Listen af regulerede grøntsagsarter ses i bilag I.

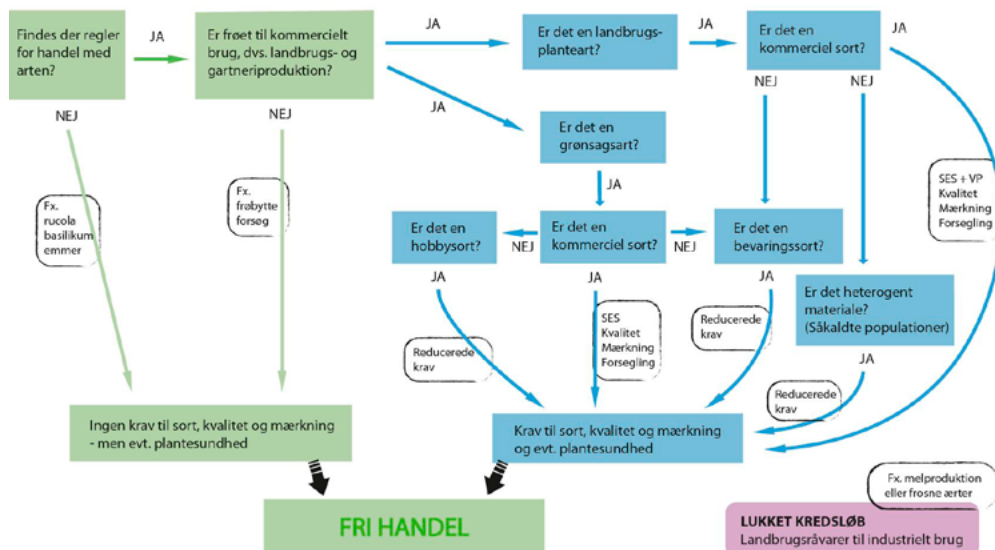
**Kommerciel brug forstås som landbrugs- eller gartnerproduktion.

I Danmark blev frølovgivningen ændret i 2015, så handel med og udveksling af ikke-registrerede frø er tilladt, så længe det ikke er til kommerciel brug. Kommerciel brug forstås som udveksling af frø til landbrugs- og gartneriproduktion. Reglerne gælder for udveksling af frø både med og uden betaling. Det er dermed ikke afgørende, om der finder betaling sted for frøene, men om de afsættes til kommerciel produktion. Tilladelsen til frit at udveksle frø gælder altså kun ikke-kommerciel anvendelse, herunder hobbybrug og dyrkning blandt frøsamlere og til bevaring. Desuden er udveksling af frø også muligt til videnskabelig afprøvning og udviklingsformål blandt alle aktører. Der er ingen begrænsning på mængden.

Uregistrerede sorter kan også udveksles i det, der kaldes et lukket kredsløb. Det betyder for eksempel, at et firma, der sælger korn til fødevarer, kan sende frø af en uregistreret sort til en jordbruger, der dyrker sorten for firmaet. De to parter skal have en aftale og en kontrakt, der forklarer, at det er firmaet, der sælger fødevarer (f.eks. mel), som i lovens forstand er ejer af både frøene og det produkt, der kommer ud af dem.

Jeg vil gerne sælge mine frø.

Hvad skal jeg vide, og hvordan gør jeg det lovligt?

Den nye økologiforordning i EU

Den nye økologiforordning ((EU) 2018/848), som skal træde i kraft 1. januar 2021, introducerer en ny kategori af frø: **“økologisk heterogent materiale”**. Dette er planteformeringsmateriale, som ikke falder inden for den traditionelle sortsdefinition, fordi det er genetisk uensartet. Det vil sige, at materialet består af en population eller bestand af planter, der er så nært beslægtet, at de kan krydse indbyrdes men som ikke opfylder den almindelige sortsdefinition med hensyn til ensartethed.

Fra 2021 kan heterogent økologisk materiale sælges til brug i den økologiske sektor. Med de nye regler vil mange flere sorter, der hidtil har været for uensartede til at blive registreret, kunne dyrkes og sælges i større skala. De skal blot være økologisk certificeret og have gennemgået en anmeldelse til de nationale myndigheder tre måneder, før de sælges. I anmeldelsen skal indgå en beskrivelse af sorten, der ikke går ind over andres rettigheder.

Denne kategori af frø kan potentielt rumme kulturarvssorter, landracer, familiearvssorter og populationer, og på den måde kan den nye forordning gøre det muligt for jordbrugere at sælge og bruge en meget større diversitet af frø, så længe de er økologisk certificerede. Dette kan føre til en langt større on-farm agrobiodiversitet. Hvordan de nye regler skal implementeres i praksis skal dog stadig defineres i de “delegerede retsakter”, som Europa-Kommissionen skal udarbejde.

Afsluttende bemærkninger

Industrialiseringen af landbruget og standardisering af frø til kommercielt brug har haft en negativ indflydelse på agrobiodiversiteten. Ifølge FAO (FN's fødevarer- og landbrugsorganisation) har vi mistet mere end 75% af vores dyrkede sorter siden begyndelsen af det 20. århundrede. Mange gamle kulturarvssorter findes idag kun i folks hukommelse - eller er helt blevet glemt. De sorter der er tilbage skal ses som en ressource, der kan bruges i tilpasning til klimaforandringer og udviklingen mod et fremtidigt jordbrug, der er mere bæredygtigt. Derfor må vi stoppe al yderligere nedgang i diversiteten af plantegenetiske ressourcer. Den bedste måde at gøre det på er at sørge for, at denne uvurderlige ressource bruges på en bæredygtig måde.

I de baltiske lande er det lykkedes at bevare en stor diversitet af kulturplanter og viden om, hvordan de har været dyrket og brugt. Det skyldes i høj grad, at befolkningerne under sovjettiden dyrkede deres egne grøntsager for at få fødevarer i tilstrækkelig mængde og kvalitet. I Danmark er hovedparten af den tilsvarende diversitet forlængst væk. For de danske Frøsamlere, der arbejder med bevaring og brug af kulturplanter, har det været en opmuntring at opleve den baltiske planterigdom - og samtidig møde de baltiske organisationer, der har viden og vilje til at bevare den. Frøsamlerne i for eksempel Østrig og Danmark er samtidig gode eksempler at følge efter og samarbejde med for at danne frøsamlernetværk i de baltiske lande.

Først og fremmest er der et behov for uddannelse og udveksling af erfaringer imellem brugere og udbydere af frø og for at flere mennesker slutter sig til frøsamlerne og dyrker en større diversitet af planter. Dernæst skal vi sørge for, at lokale kulturarvssorter bliver bevaret og vedligeholdt. Dette er særlig vigtigt for vores fremtidige madsuverænit, når EU's frømarked samtidig bliver koncentreret i hænderne på få, store virksomheder. Sidst men ikke mindst er en god frølovgivning for ikke-registrerede sorter nødvendig for at gøre det muligt at bevare og bytte frø i hele EU. Diversitet skal ikke begrænses af myndighederne men have lov til at trives ved at blive udvekslet og dyrket.

Der er krav om sortsregistrering og certificering af følgende arter

(kilde: art. 4 of Council Directive 2002/55/EC of 13 June 2002 on the marketing of vegetable seed)

Videnskabeligt navn	Dansk navn
Allium cepa L.	
- Cepa Group	- Kepaløg
- Aggregatum Group	- Skalotteløg
Allium fistulosum L.	Pibeløg
Allium porrum L.	Porre
Allium sativum L.	Hvidløg
Allium schoenoprasum	Purløg
Anthriscus cerefolium (L.) Hoffm	Havekørvel
Apium graveolens L.	Bladselleri Knoldselleri
Asparagus officinalis L.	Almindelig asparges
Beta vulgaris L.	Rødbede Bladbete
Brassica oleracea L.	Grønkål Blomkål Broccoli Rosenkål Savojkål Hvidkål/Spidskål Rødkål Knudekål
Brassica rapa L.	Kinakål
	Majroe
Capsicum annuum L.	Spansk peber, herunder chilipeber og sød peber
Cichorium endivia L.	Endivie, herunder kruset endivie og bredbladet endivie
Cichorium intybus L.	Almindelig cikorie, herunder julesalat, cikorierod og cikoriesalat

Citrullus lanatus (Thunb.) Matsum. & Nakai	Vandmelon
Cucumis melo L.	Melon
Cucumis sativus L.	Almindelig agurk, herunder drueagurk
Cucurbita maxima Duchesne	Centnergræskar
Cucurbita pepo L.	Mandelgræskar, herunder courgette og squash
Cynara cardunculus L.	Kardon
	Artiskok
Daucus carota L.	Havegulerod
Foeniculum vulgare Mill.	Almindelig fennikel
Lactuca sativa L.	Havesalat
Solanum lycopersicum L.	Tomat
Petroselinum crispum (Mill.) Nyman ex. A. W. Hill	Almindelig persille
Phaseolus coccineus L.	Pralbønne
Phaseolus vulgaris L.	Havebønne, herunder stangbønne
Pisum sativum L. (partim)	Almindelig ært, herunder marvært, skalært og sukkerært
Raphanus sativus L.	Radise Ræddike
Rheum rhabarbarum L.	Haverabarber
Scorzonera hispanica L.	Haveskorzoner
Solanum melongena L.	Aubergine eller ægplante
Spinacia oleracea L.	Spinat
Valerianella locusta (L.) Laterr.	Tandfri vårsalat
Vicia faba L. (partim)	Valsk bønne
Zea mays L. (partim)	Sukkermais og perlemajs

Agrobiodiversitet – I henhold til FAO: "Variationen og variabiliteten af dyr, planter og mikroorganismer, der bruges direkte eller indirekte til mad og landbrug, herunder afgrøder, husdyr, skovbrug og fiskeri. Det omfatter diversiteten af genetiske ressourcer (sorter, racer) og arter, der bruges til fødevarer, foder, fibre, brændstof og farmaceutiske produkter. Det inkluderer også ikke-høstede arter, der støtter produktionen (mikroorganismer i jorden, rovdyr, bestøvere) og dem i det bredere miljø, der støtter agro-økosystemer (landbrug, græsning, skovdrift og akvakultur) samt diversiteten i agro-økosystemerne." I denne brochure diskuterer vi primært agrobiodiversiteten i forhold til afgrøder i landbrug og havebrug

Bevaringsorter – Kommissionens direktiv 2009/145/EF blev vedtaget i EU i 2009 for at oprette undtagelser til EU's frølovgivning med hensyn til salg af grønsagssorter og -landracer, der traditionelt har været dyrket i og tilpasset særlige områder og regioner, men som nu er truet af genetisk erosion. De har derfor særlige behov i forhold til at sikre bevaring og brug.

DUS (eller på dansk SES)-test – (Karakteristisk, ensartet, stabilt) er et obligatorisk krav til kommerciel frøregistrering. SES-tests kræves til sortsregistrering i EU. En sort betragtes som havende særpræg (Distinctive), hvis den har en eller flere træk, der adskiller den fra andre planter, der er registreret i kataloget. En sort er ensartet (Uniform), hvis alle individer er så ens, som der er typisk for sorten, og stabil (Stabile), hvis den fortsætter med at producere planter med lignende karakteristika i efterfølgende generationer. SES-tests medfører også et gebyr, som det kan være belastende for landmændene at betale for at forsøge at få registreret en sort.

Frøcertificering – EU's frølovgivning kræver, at frø, der skal markedsføres til kommercielle formål, er certificeret. Det betyder, at der skal foretages visse tests for renhed, spiredygtighed, fugtighed og hygiejneforhold samt inspektion af frøproduktionscentre. Dette kan skabe en unødigt bureaukratisk byrde på små eller lavindkomst-landbrugere, der forhindrer dem i at kunne sælge frø.

Hobbysorter – EU's 2009 direktiv om Bevaringsorter definerede hobbysorter som sorter uden egentlig kommerciel produktionsværdi, men kun til bevaring af biodiversitet. Hobbysorter er egnet til dyrkning under særlige forhold, f.eks. manuel pasning og gentagen høst igennem dyrkningssæsonen. Disse er underlagt en undtagelse fra nogle af normerne i EU's frølovgivning.

Landrace – En traditionelt dyrket sort, der er tilpasset et geografisk område eller en bestemt egn.

Plantegenetiske ressourcer - henviser til alt reproduktivt materiale af planter og deres vilde slægtninge, der har været, er eller kan blive af værdi for landbruget.

Salg og udveksling af frø – De seneste EU frødirektiver definerer dette som ”salg, udbud til salg og enhver overdragelse, levering eller overførsel med henblik på kommerciel udnyttelse af frø til tredjepart”. Dette bliver sommetider fortolket som, at salg af frø til ikke-kommercielle slutbrugere (som f.eks. private havefolk) ikke udgør kommercielt salg og derfor ikke skal overholde alle de samme krav. Det fortolkes imidlertid forskelligt af forskellige landes regeringer.

Sort – Et udtryk, der bruges i planteklassificering under artsniveau. Gamle og lokale sorter blev i tidens løb udvalgt fra landracer og ofte adskilt geografisk, men moderne sorter udvikles ved hjælp af forskellige planteforædlingsteknikker. Stabile og ensartede sorter er vigtige for at kunne markedsføre frø og planter, men vedligeholdelsen af stabile sorter kan indvirke på fortsat udvikling og genetisk diversitet af frø og planter.

Økologisk heterogent materiale – Den nye EU-forordning om økologisk produktion, der skal træde i kraft i 2021, omfatter for første gang muligheden for at sælge frø i den økologiske sektor, som ikke er af én homogen sort, som defineret i DUS/SES kriterierne hos UPOV (International Union for the Protection of New Varieties of Plants, der beskytter forædleres ret til nye sorter), men derimod en heterogen plantepopulation.

**GROWING
SEED SAVERS**

Nordplus

